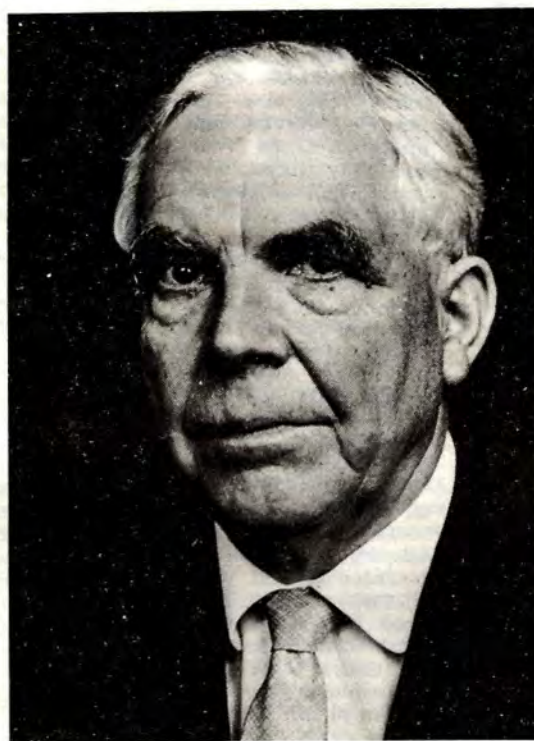

Norsk økonomi innenfor og utenfor EECs tollmurer

Av Trond Hegna

**FOLKEBEVEGELSEN
MOT NORSK MEDLEMSKAP
I FELLESMARKEDET**

Postboks 515 • Sentrum • Oslo 1 • Postgiro 20 86 69 • Bankgiro 8200.01.36065

Det har vært en hyppig påstand at det er en veldig forskjell i diskusjonen om vårt forhold til EEC i 1962—63 og nå. Man har sagt at i 1962—63 var man vesentlig opptatt av økonomi og mindre av politikk, mens nå skulle forholdet være omvendt. I den diskusjonen som foregikk i Stortinget i 62—63, vil man ofte finne den påstand at man skal ta standpunkt til og vurdere et begrenset felt av økonomisk karakter, mens de forskjellige politiske sider av spørsmålet er såpass ubetydelige og uaktuelle at de er det ingen grunn til å beskjeftige seg med.

Hvordan er det med diskusjonen nå? Mange har sikkert merket seg at utenriksminister Stray sa at det ville ikke være noen katastrofe økonomisk om forhandlingene om utvidelse av EEC bryter sammen, og det er jo nye toner fra den kant. Men, sa han, det ville være en politisk katastrofe for Europa hvis forhandlingene bryter sammen.

Jeg er ikke enig i at det er denne store forskjell mellom EEC-debatten i 1962—63 og 1971. Økonomien spiller ganske utvilsomt en meget stor rolle også nå. Ser man på noen av de opplegg som er kastet inn i diskusjonen, så vil man se at det økonomiske er meget sterkt framme. Jeg tror faktisk at for folk flest er de økonomiske sider av saken ganske grunnleggende. Når det kastes inn spørsmål om det kan bli problemer med trygge arbeidsplasser, så er det et helt sentralt spørsmål. Og det er økonomi.

Norsk økonomi utenfor og innenfor tollmurene.

Dette kan enten oppfattes i vid forstand som norsk økonomi i sin alminnelighet innenfor og utenfor EEC, og da blir det et meget vidt område. Eller i mer snever forstand: EEC er en tollunion, og det er norsk økonomis forhold til denne tollunion jeg vil behandle.

La meg først peke på at spørsmålet i forhold til tollunionen etter min mening ikke er den viktigste side hverken av norsk økonomi i forhold EEC eller Norges forhold til EEC i det hele tatt. Det er andre spørsmål som er viktigere.

Ordet tollmur peker i retning av noe som skulle være en så og si absolutt hindring, men vi skal være klar over at det ikke er noe slikt man har å gjøre med. Man har å gjøre med skranke som kan være høyere eller lavere, lettere eller vanskeligere å over-skride. Og av og til kan det være slik at det kan være forskjellige hull i disse skrankene, som gjør at det ikke er noen skranke i det hele tatt. I enkelte tilfeller kan tollbestemmelser virke som en mur, men vanlig er det ikke.

Toll berører varehandelen — innførsel og utførsel. Det jeg her særlig kommer til å beskjeftige meg med er Norges eksport. Det

er på det punkt at man egentlig har med selve kjerneproblemene å gjøre. Hvis det kan sies at ved å stå utenfor EEC avskjærer vi avgjørende deler av den norske vareeksport fra å gå fram og bli betalt, mens vi ved å gå inn i EEC unngår dette og dessuten får store nye muligheter, da blir spørsmålet meget sentralt og meget viktig, og må tillegges stor vekt. Jeg mener at å fremstille saken på en slik måte er fullstendig galt. Jeg skal vise nærmere hvorfor jeg har en slik oppfatning.

Det første vi skal merke oss i den forbindelse er dette: Det er en stor misforståelse å tro at vareeksporten er den eneste eller avgjørende faktor i norsk økonomi. I 1969 eksporterte vi varer for 13,4 milliarder. Vi produserte etter oppstillingen i nasjonalbudsjettet for 77 milliarder. Vareeksporten representerer altså 1/6 av Norges samlede produksjon i 1969.

1/6 er en meget betydelig andel — og eksporten har mange sider som gjør at den må tillegges en særlig vekt, bl. a. fordi den tilfører valuta. Den har også virkninger på annen produksjon. Men som man forstår, vil det være ganske galt av hensyn til denne del av vår økonomi å se helt bort fra de forhold som eksisterer og vil eksistere for de øvrige 5/6 av vår produksjon.

Her er det allerede da et meget vesentlig punkt som vi må få fram ved vurderingen. Selv om vi tillegger vareeksporten en betydelig vekt, må vi ikke i den grad miste sansen for forholds-messighet at vi ser bort fra de øvrige 5/6 av norsk produksjon.

Nå er det jo slik at forholdet til EEC ikke dreier seg om vår totale vareeksport. Vår totale eksport fordeler seg på mange områder og land. Vår vareeksport til EEC under de nåværende forhold representerer 4 milliarder, altså 1/17 av vår totalproduksjon. De andre 16/17 har ikke noen sammenheng med selve vareeksporten til EEC å gjøre.

Noe av det som imidlertid gjør problemet aktuelt for oss er jo at det er tale om at andre land som vi nå har tollfrihet overfor vil komme til å gå inn i EEC. Vi kan jo særlig tenke på Danmark og England. Nå har vi i det store og hele tollfrihet overfor dem, i hvertfall for industriproduksjonen. Hvis de går inn i EEC og vi står utenfor, må de overfor oss opprette tollbestemmelser som svarer til EECs felles-tollbestemmelser, og de er ganske høye. Vi skal imidlertid være klar over at heller ikke her blir det tale om mere enn en brøkdel av vår samlede produksjon som berøres. Vår eksport til England i 1969 var på 2,7 milliarder, 1/30 av vårt nasjonalprodukt. Til Danmark eksporterte vi for 1,1 milliarder, 1/70 av vårt nasjonalprodukt.

Nå vil man kanskje si: Hva med Sverige? Sverige er en be-

tydelig importør fra Norge. 2,5 milliarder i 1969, omtrent samme størrelsesorden som England. Selv om vareeksporten bare er en brøkdel av vår samlede produksjon, så er den viktig. Hvis man legger sammen det nåværende Fellesmarked — med England, Danmark og Sverige, så vil man komme til en meget betydelig andel som vil berøres av Fellesmarkedets tollsatser. Altså hvis disse land går inn og vi står utenfor. Jeg skal senere komme tilbake til spørsmål i denne sammenheng.

Før vi går videre vil jeg gjerne gjenta at toll altså er en slags skranke. Den er først og fremst en fordel for visse produksjons-grener i det land som tar toll ved sin grense. Det betyr at varer utenfra kommer inn med en ekstra belastning. Toll er en kostnadsfaktor sammen med andre kostnadsfaktorer. Det som er karakteristisk for toll er at den påføres produsenter som kommer utenfra med varen, mens de som er innenfor landegrensene unngår denne kostnadsfaktor. Under ellers like vilkår — la oss holde fast ved det — vil de varer som produseres utenfor grensen stå i en vanskeligere stilling enn de som produseres innenfor grensene.

Men i økonomien er det jo sjelden man har å gjøre med like vilkår. Det finnes så mange andre kostnadsfaktorer. Det kan være transportforhold som gjør seg gjeldende, eller noe som er meget viktig når det gjelder forholdet mellom Norge og andre lands økonomi, nemlig kraftprisen.

Hvis landene står likt rent teknologisk og organisasjonsmessig, så spiller lønnsnivået en viss rolle. Rentenivået kan også spille en stor rolle. Man kan da få det forhold at fordelene ved å komme innenfor et tollområde kan bli fullstendig borte ved at andre faktorer forskyves, slik at de spiser opp fordelene.

La oss nå først se på forholdene når det gjelder den tollunion som eksisterer, altså EEC med tollunion for de seks. I 1962 og 1963 snakket man meget om at etter-som denne tollunionen ble utviklet, ville den skape store vanskeligheter for norsk økonomi og eksport.

Hvordan har det så gått med norsk eksport til de seks i denne tid? I 1962 var eksporten 1,9 milliarder. I 1967 var den 2,9 milliarder på annen produksjon. Men liarder. I 1969 var den 4 milliarder. Dette er oppgaver etter Statistisk Sentralbyrås Arbok. Man har hatt visse bestemmelser om tollfrie kvoter. Hvis man uten videre går ut fra at dette skal avskaffes så og si umiddelbart, så kan det føre til en viss forskyvning, men ikke stor.

Så kan man si: Dette er toll slik den er nå. Men vi har ikke noen garanti for at ikke EEC innfører høyere toll i forbindelse

med at England og Danmark skulle gå med. Men er det egentlig sannsynlig?

Jeg skulle tro at om det ville inntre noen endring i det hele tatt, så ville det være at England snarere ville prøve å påvirke de seks til å føre tollgrensene ned istedet for opp.

Man kunne kanskje si at hvis det ikke hadde vært tollgrenser, så ville man kunne utvikle seg enda mer. Men det blir jo en temmelig løs påstand. Og all den stund vår økonomi går med så stor utnyttelse av vår ytevne at man ad politisk vei må bremse på ekspansjonen for å unngå krisefenomener, blir jo dette argument av liten vekt. Dersom England og Danmark går inn i EEC, får vi reelle vanskeligheter. Da får vi nemlig nye tollskranke som vi nå ikke har. Hvis Sverige går med, blir vanskelighetene enda større.

I betraktningen av de økonomiske forhold i de foreliggende dokumenter fra stortingsbehandlingen og fra Regjeringen, er spørsmål om Sveriges inngang i EEC fremstillet på en slik måte at vi skulle få tollgrense overfor EEC og tollgrense mot Sverige. Allerede den gang ble det pekt på at det er urealistisk å gå ut fra at Sverige kommer med på den måten. Men det er jo i enda høyere grad blitt klart nå. Det som vi da har å gjøre med som problem, er at vi for en vareeksport på 3,8 milliarder eller 1/20 av vårt nasjonalprodukt får en vanskeligere stilling enn den vi har nå. 3,8 milliarder er eksporten til England med 2,7 milliarder pluss eksporten til Danmark, 1,1 milliarder.

Så blir da spørsmålet for oss: Hvor stor blir denne vanskeligheten for produksjonen og sysselsettingen? Selv Stray som er en meget sterk tilhenger av medlemskap i Fellesmarkedet sier at det ikke blir noen økonomisk katastrofe. Vi har sett av de tall jeg refererte at Fellesmarkedets toll ikke hindrer at Norges eksport innenfor dette området øket ganske godt, til yttergrensen av vår egen kapasitet, til tross for disse tollgrensene. Det er grunn til å spørre: Ville det være grunnlag for det syn at vel har man klart tollgrensen for de seks til 4 milliarder, men de 3,8 milliarder når det gjelder Danmark og England vil man ikke klare å overvinne? Jeg tror ikke det er noe som helst slags fornuftig resonnement som kan begrunne en slik konklusjon. Selv om man går ut fra at vi ikke kan øke eksporten til England og Danmark innenfor EEC i samme grad som vi har øket den i forhold til de tollbeskyttede seks, så er det likevel ingen grunn til å tro at vi ikke i en meget betydelig grad skulle kunne øke eksporten under disse forhold.

Selv om vi ikke akkurat kan begrunne vanskelighetene, så kan det jo likevel her være et fare-

moment. La oss derfor se nærmere på hvordan vi skal håndtere og vurdere dette.

Dersom man kunne se helt bort fra alle andre økonomiske virkninger og den virksomhet og de tall som representerer de 19/20 av vår samlede produksjon, så kunne det være noe som talte for å gå sammen med England og Danmark inn i EEC. Man må da altså se bort fra alle andre virkninger av en slik inngang, alle virkninger på de 19/20 av Norges produksjonsliv, og alle sosiale, politiske, inntektsmessige og næringsmessige virkninger.

Men det oppstår en hel rekke slike virkninger som man ikke kan se bort fra. For det første: Om man kunne befri seg fra økt tollbelastning for en del av vår vareeksport ved å gå inn i EEC sammen med Danmark og England, så får vi, på grunn av EECs ytre felles-tollbelastninger som vi i dag ikke har. Ragnar Frisch har pekt på dette som også har vært framme i diskusjonen. Det er mange industrier og enkeltbedrifter i Norge som sier som så: Hvis vi bare kan bli kvitt tollbelastningen ved eksport til EEC, så vil man ha store muligheter. Vi styrker denne kostnadspost, og ser da at regnskapet straks står mye bedre, og er begeistret for å komme inn i EEC. Men stopp litt! sier Frisch. Husk dette har jo også en annen side. Vi har nå lav toll eller tollfrihet overfor en hel del varer som er viktige i vår produksjon. Hvis vi kommer innenfor Fellesmarkedet, får vi den tollbelastning som ligger i Fellesmarkedets ytre toll. Da kan det hende at den fordel som en bedrift får ved å gå inn i EEC med sitt produkt, blir sterkt redusert ved at det kommer nye tollbelastninger på nødvendige innførselsprodukter. Jeg vet ikke om noen har beregnet akkurat hvor mye dette vil komme til å koste Norge i forhold til de nå bestående lavtollbestemmelser, med utgangspunkt i en import på basis av EECs ytre tollbestemmelser. Men det kan bli ganske store beløp som da går til avdrag i den fordel som man eventuelt skulle ha innenfor EEC.

Men nå kan man jo si at da får staten mye penger på den måten, ved at det blir ekstra tollbelastning på den slags innførsel fra land utenfor EEC eller tredje land. Det er vel tvilsomt om det ville være noen særlig trøst for den bedriftsleder som er så opp-tatt av å komme inn i EEC. Dessuten er det ikke sikkert at staten får disse pengene. EEC har en finansieringsordning som er basert på at EEC-Kommisjonen så og si skal bli finansielt uavhengig: tildels skal man få penger av toll og andre avgifter som betales ved vareinnførsel til EEC, og dels en andel av den alminnelige merverdiavgiften i de enkelte land.

Det vi altså vil oppnå er ikke at den norske stat får flere pen-

ger, men at Brussel-administrasjonen får flere penger å rutte med. Dette regnestykket tror jeg er en meget vesentlig ting å ta i betraktning. Alt dette fører til at selve den fordel som man mener å kunne få ved tollfrihet innenfor EEC-området blir ganske betraktelig redusert.

Men vi har andre kostnadsfaktorer enn toll: Fraktpris, renter, kraftpris, er noen. De gjør at hele regnestykket — som i alt når det gjelder Norges forhold til EEC ikke berører mere enn omtrent 1/20 av Norges samlede produksjon er meget tvilsomt som grunnlag for fordelaktig disposisjon.

Men 1/20 blir det bare hvis Sverige ikke kommer med. Blir Sverige medlem og vi står utenfor, blir det en betydelig større del som berøres.

Hvis vi, men ikke Sverige blir medlem, kommer vi i et meget interessant forhold. Vi kan komme i den stilling at vi må bruke Fellesmarkedets ytre tollmur mot Sverige. Vi importerer mere fra Sverige enn fra England, så det ville bli en ganske stor kostnadsfaktor. Nå må vi ikke tro at svenskene da lar oss ganske rolig fortsette videre med å eksportere tollfritt til dem. Og så kommer man da dit at det mellom Norge og Sverige, etter at det i lang tid har vært tollfrihet når det gjelder industrivarer, reises tollmur mellom de to land.

Da blir det jo et ganske artig forhold. Hvis vi står utenfor, vil vi få tollbelastning i forhold til EEC-land, men går vi inn i EEC, hvor også England er med, slipper vi tollbelastningen i forhold til England som i forhold til de andre EEC-land. Men om vi går inn, og altså på den måten unngår å få tollbelastning i forhold til England, så får vi den i forhold til Sverige. Den eneste fordel om vi under disse forhold skulle få ved å gå inn i EEC, er at vi slipper å få tollbelastning i forhold til vår eksport til Danmark. Og med all respekt for Danmark: for tollfrihet på 1,1 milliarder eksport kan vi ikke ta belastningen på andre områder ved å gå inn i EEC. Det er min mening.

Så er det noen som sier: Sverige vil kunne få en handelsavtale som hindrer at det blir en tollmur mellom Norge og Sverige. En ordning slik at man kan innføre varer tollfritt fra Sverige til Fellesmarkedet og omvendt at EEC-landene kan føre varer inn i Sverige uten at vi har noen tollskranke. Det reiser et interessant spørsmål. Hvis Sverige kan få en så gunstig handelsavtale, hvorfor kan ikke da også Norge få det? Sverige er nøytralt — ja visst, men skal Norge straffes fordi det ikke er nøytralt? Jeg tror ellers at det ikke ville være noen dårlig utvei at Sverige forhandler om en avtale, at Norge følger meget godt med i de forhandlingene, og på et eller annet

tidspunkt reiser spørsmålet om parallellforhandlinger. Kanskje vi også kunne få danskene med? Kanskje kunne det bli en fornuftig vei ut av det uføret vi er kommet opp i?

Er det noen grunn til at vi innenfor Fellesmarkedet kan få større økonomisk vekst enn vi har i dag, eller med rimelighet kan regne med? Det må selvfølgelig bli mye av en gjetning. Vi har hatt en økonomisk vekst så langt som vår kapasitet kan tillate, og vi har hatt problemer med å holde veksten under kontroll. Det er liten grunn til å tro at det skal bli annerledes, at vi skal utestenges fra økonomisk samarbeide og varehandel, fra fremskritt når det gjelder vareproduksjonen, maskinproduksjon, teknologi i sin alminnelighet, selv om vi ikke er medlem av EEC. De fleste land i verden står i samme stilling. Det blir ingen hindring for vår økonomiske vekst å stå utenfor EEC.

Når det gjelder å fortsette den samhandelen vi har med EEC, må vi huske på at det ikke er slik at vår posisjon er svak. Om vi eksporterte i 1969 for 4 milliarder til de 6, så importerte vi for 5,6 milliarder. Hvordan kan vi ordne det? Vi har en stor skipsfart på alle hav. Ikke på europeiske kanaler og elver — det er ikke der norske skip går. De går på alle hav og tjener store penger på det. Derfor kan vi betale EEC-landene 1,6 milliarder kroner mer enn vi eksporterer til dem. Og det er penger, selv for de store EEC-land. På den måten trekker EECs økonomi til seg en del av inntekten av norsk skipsfart. De er nok oppmerksom på hva den norske skipsfart betyr.

Jeg tror ikke dette med økonomisk fremskritt og muligheten for vekst er avgjørende eller vesentlig i debatten om vårt forhold til EEC. Men jeg innrømmer at forholdet til EEC har noe med dette å gjøre. Det er vesentlig på den måten at alle problemer som knytter seg til en ukontrollert ustyrt vekst øker ved medlemskap i EEC. Vi vil lettere ha oversikt over, lettere for å stoppe, kontrollere og ordne skjevheter i forbindelse med økonomien ved å stå utenfor enn innenfor et system som er bygget opp med stormaktsinteresser og rent økonomiske siktemål for øye.

Hvorfor er redere og industrifolk så sterkt for Norges tilslutning til EEC? Det er jo ikke i engasjement i forbindelse med

de europeiske innlandsstater at skipsfartsnæringen kommer inn. Hvorfor er ledelsen for den organiserte industri så sterkt for EEC? Jeg er ikke sikker på at industrifolk rent generelt er så sterkt for. Vi har en stor industri som ikke er engasjert i salg av varer tollfritt på utenlandske markeder, og de dekker en meget betydelig del av nasjonalproduktet. Alt i alt beskjeftiger de vel flere enn eksportindustrien. Flere av LO's medlemmer er vel engasjert der enn i eksportindustrien.

Hvorfor har organisasjonene gått så sterkt inn for EEC? Organisasjonene er representert av de store interesser, og det er de store interesser både i rederi og i den store industri som går inn for EEC. Av hvilken grunn? Ikke i og for seg på grunn av de økonomiske muligheter, unntagen på ett punkt: I det øyeblikk Norge er fullt medlem av EEC med full praktisering av de bestemmelser som gjelder der, vil aksjer i norsk næringsliv være fritt omsettelig på det store økonomiske marked. Aksjeverdiene i Norge i dag er stort sett små i forhold til de store verdier som finnes i industrien, og de er svært små i forhold til de verdier som finnes i den moderne norske handelsflåte. Hver eneste en som sitter med aksjer vil vite at i det øyeblikk disse kan omsettes fritt på de europeiske børser, vil han kunne innkassere aksjegevinst av enorm størrelse i løpet av ganske kort tid. De som nå har ledelsen i de forskjellige foretagender vil sannsynligvis for det meste beholde ledelsen. De vil kunne komme opp på det økonomiske nivå som er vanlig i storindustri og stornæringsdrift i Sentral-Europa.

Dette gjelder den industri som er avkastningsdyktig i stor målestokk. Det gjelder ikke alle industrier. Og her kommer vi til et poeng: Gjennom medlemskap i EEC vil vi la storkapitalen i Sentral-Europa tilegne seg kremen av den norske industri, og resten kan bli liggende som et distriktsproblem. De som er interessert i at Norge skal komme inn i EEC er de store i redernæring og industri. Det er de som har krem å selge og gjerne vil få så høy pris som mulig.

Det spørsmålet dreier seg om er til syvende og sist spørsmålet om råderetten i Norge — økonomisk og politisk. Det er et spørsmål om å finne de former og løsninger som ikke bare sikrer enkelte arbeidsplasser, men ar-

beidsplassene i landet som helhet — når det gjelder bosettingen, en kontroll med inntektsfordelingen, en ordning slik at man ikke ved eiendomsoverdragelser overfører det som landets produksjon kaster av seg til utenlandske eiere i stigende utstrekning.

Selvfølgelig kunne vi stå i den fortvilte stilling rent økonomisk at vi ikke hadde noe valg. Men som jeg har prøvd å påvise står vi ikke i den stilling, og det er meget usikkert om det er noen økonomisk fordel for oss å gå inn.

Fagtidsskriftet «Sosialøkonomien» har gitt klart uttrykk for det samme syn. Jeg vil slutte med å referere det. De oppfatninger som kommer til uttrykk her, har ellers andre fagøkonomer som Odd Aukrust, Ragnar Frish, Leif Johansen, Per Schreiner, Erik Brofoss og Gunnar Bøe gitt uttrykk for. «Det er vår oppfatning at de økonomiske motiver for et norsk medlemskap er svake. Det er klart nok at endel næringer vil komme til å få problemer — iallfall på kort sikt, hvis Storbritannia og andre land skulle bli medlemmer mens vi står utenfor. Men det er like klart at enkelte næringer vil få vansker om vi skulle bli medlem. Med hensyn til de økonomiske konsekvenser av et norsk medlemskap står man etter vår oppfatning fortrinnsvis overfor et inntektsfordelingsproblem. Vi har inntrykk av at flere og flere er kommet til denne erkjennelse.

Når det gjelder spørsmålet om virkningene med hensyn til økonomisk vekst, har det lenge vært en utbredt oppfatning blant sosialøkonomene i vårt land at et medlemskap i EEC neppe vil ha noen vesentlig betydning. Viktigere enn medlemskap i EEC er den økonomiske politikk som blir ført i vårt land. Erfaringene fra 60-årene underbygger denne oppfatning. Vi har vært forholdsvis uberørt av de konjunkturtilbakeslag som har gjort seg gjeldende på kontinentet. Vår samhandel med Fellesmarkedet-landene har også vært stadig økende selv etter at tolljusteringene var fullført innen EEC. Det siste bekrefter bare det sosialøkonomer har erkjent lenge — at tollendringer bare har en relativt begrenset betydning for den økonomiske vekst. Toll representerer bare en blant mange faktorer av økonomisk og ikke-økonomisk karakter, som næringslivet må tilpasse seg til, og dens betydning bør derfor ikke overvurderes.»

KLIPP UT — SEND INN

Jeg ønsker å bli medlem av Folkebevegelsen, kontingent minimum kr. 10,—

(Postgirokonto 208669. Flere kan tegne seg på separat adresseliste som sendes inn sammen med denne kupongen.)

Navn:

Adresse/tlf:

FOLKEBEVEGELSEN MOT NORSK MEDLEMSKAP I FELLESMARKEDET

Postboks 515 — Sentrum — Oslo 1 — Postgiro 20 86 69 — Bankgiro 8200.01.36065

www.pdf-arkivet.no/eecf (2022)